

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 7 ja 8 §:n sekä verotusmenettelystä annetun lain 18 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia muutettavaksi niin, että maahanmuuttoviranomaiset voisivat saada Verohallinnolta ja tallentaa ulkomaalaisrekisteriin ulkomaalaisen työntekijän työnantajan verotustietoja. Näitä tietoja tarvitaan sen arvioimiseksi, voiko työnantaja selvittää velvoitteistaan maahantulijaa kohtaan. Tietojen avulla voidaan myös pienentää riskiä siitä, että huonosti oikeuksiaan ja olosuhteita tun-

teva Suomeen töihin tuleva ulkomaalainen päätyisi harmaan talouden alueella toimivan työnantajan palvelukseen.

Verotusmenettelystä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että Verohallinto voisi saada suoraan maahanmuuttoviranomaiselta tietoja ulkomaalaisen oleskelusta, työnantajasta ja palvelussuhteesta.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan ensi tilassa.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Valtioneuvosto on 9 päivänä helmikuuta 2006 hyväksynyt periaatepäätöksen talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 2006–2009. Toimintaohjelma on osa sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Ohjelma koostuu hankkeista, joiden tarkoituksena on viranomaisten yhteistoiminnan kehittäminen ja tiedonvaihdon esteiden poistaminen sekä talousrikoksiin liittyvien viranomaisten toimintaedellytysten ja seuraamusjärjestelmän kehittäminen. Ohjelman toteuttamisella heikennetään talousrikollisuuden ja harmaan talouden toimintaedellytyksiä merkittävästi sekä kohdistetaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaa rajat ylittävään rikollisuuteen. Ohjelman avulla torjutaan erityisesti julkiseen tulo- ja menorahoitukseen sekä elinkeinoelämään kohdistuvia väärinkäytöksiä. Ohjelmalla edistetään myös elinkeinoelämän omien torjuntavalmiuksien kehittymistä ja vahvistetaan elinkeinoelämän tervettä kilpailua sekä parannetaan sen toimintaedellytyksiä.

Talousrikostoimintaohjelmaan liittyy 29-kohtainen luettelo lainsäädäntö- ja selvityshankkeista, joiden avulla päätös voidaan panna tehokkaasti täytäntöön. Luetteloon si-

sältyvät hankkeet perustuvat pääosin sisäisen turvallisuuden ohjelmaan, pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen hallitusohjelmaan sisältyneeseen kolmikantahankkeeseen sekä tulopoliittiseen sopimukseen vuosille 2005–2007. Hankkeiden valmistelu on vastuutettu eri ministeriöille.

Toimintaohjelman yhtenä keskeisenä teemanä on viranomaisten yhteistoiminnan kehittäminen ja tiedonvaihdon esteiden poistaminen. Ulkomaalaisia työntekijöitä palkkaavien työnantajien valvontaan liittyen toimintaohjelmassa on ensinnäkin hanke Verohallinnon oikeudesta saada käyttöönsä ulkomaalaisrekisterin tietoja ja toiseksi hanke työntekijän oleskelulupia myöntävien viranomaisten oikeudesta saada verotustietoja.

Valtioneuvoston 25 päivänä elokuuta 2005 hyväksymässä ihmiskaupan vastaisessa toimintasuunnitelmassa on toistettu samansisällöiset toimenpide-ehdotukset Verohallinnon oikeudesta saada käyttöönsä ulkomaalaisrekisterin tietoja ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajista ja työsuhteesta. Valtioneuvoston 25.6.2008 tekemä periaatepäätös ihmiskaupan vastaisesta tarkennetusta toimintasuunnitelmasta korostaa talousrikos-torjuntaohjelmassa yksilöityjen toimenpiteiden toteuttamista.

Pääministeri Vanhasen II hallitusohjelma ei sisällä nimenomaisia kirjauksia talousrikollisuuden vähentämisestä. Sitä vastoin yhtenä hallituksen veropolitiikan kuudesta keskeisestä tavoitteesta on mainittu harmaan talouden torjuminen. Hallitus määrittää sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet poikkihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Talousrikollisuutta ei ole tässä yhteydessä erikseen mainittu.

Pääministeri Vanhasen I hallitus hyväksyi 19 päivänä lokakuuta 2006 periaatepäätöksen hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi. Ohjelman 33. politiikkalinjauksen mukaan ulkomaalaisten työntekijöiden työehtojen valvonnan edellytyksiä tehostetaan sekä puututaan tehokkain toimin mahdollisuuksiin teettää pimeää työtä ja yleensä harmaan talouden vetovoimaan myös yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Työministeriön 1 päivänä elokuuta 2006 asettama työlupatyöryhmä on raportissaan (Työhallinnon julkaisu 380/2007) muun muassa ehdottanut ulkomaalaisten työehtojen ja työnantajan edellytysten etukäteisvalvonnan laajentamista koskemaan kaikkia työntekoa varten myönnettyjä oleskelulupia.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Talousrikostorjunta

Pääministeri Matti Vanhasen I hallituksen ohjelmaan sisältyi useita työvoimavaltaisten alojen harmaan talouden torjuntaa koskevia kohtia. Nämä liittyivät erityisesti ulkomailta tulleiden työntekijöiden ja heidän työehtojensa valvonnan tehostamiseen, osin myös yleisempään vaatimukseen tilaajan vastuusta. Työministeriön johdolla toimineessa Ulteva 2 -työryhmässä valmisteltiin joukko harmaan talouden torjuntaa tehostamaan tarkoitettuja lakeja. Vuonna 2006 voimaan tuli säännökset lähetettyjen työntekijöiden ulkomaisen työnantajan Suomessa olevasta edustajasta (1198/2005) ja rakennustyömailla pakollisesta henkilötunnisteesta (1199/2005). Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä

(1233/2006) tuli voimaan vuoden 2007 alusta.

Vuoden 2007 alusta tulivat voimaan sisäasiainministeriön ulkomaalaisvalvontatyöryhmän vuonna 2003 esittämät, valtiovarainministeriössä valmistellut säännökset ulkomailta vuokratun työntekijän sekä rajoitusti verovelvolliselle maksettavan työkorvauksen verotuksesta (1224 – 1227/2006).

Talousrikostorjunnan viranomaistoiminnassa on parin viime vuoden aikana tapahtunut merkittävää edistystä erityisesti poliisin talousrikostutkinnan saatua lisää voimavaroja ja kehitettyä menetelmiään. Harmaan talouden ja talousrikosten paljastuminen riippuu toisaalta paljastumisesta edistävistä, esimerkiksi tietojenantovelvollisuutta koskevista säännöksistä ja toisaalta valvovien viranomaisten voimavaroista ja aktiivisuudesta. Edellisen hallituksen pyrkimykset tällä alueella ovat kohdistuneet erityisesti rakennusalaan, jonka harmaa talous alkoi rakennusalan pitkäaikaisen noususuhdanteen ja siihen liittyvän työvoimapulan sekä EU:n laajentumisen tarjoamien mahdollisuuksien seurauksena olla kasvavassa määrin ulkomaiseen työvoimaan ja ulkomaisiin urakoitsijoihin liittyvä ongelma.

Ulkomaalaisten työntekoa ja elinkeinotoimintaa hallinnoivien viranomaisten oikeus saada verotustietoja

Ulkomaalaisen työnteko ulkomaalaislain perusteella. Ulkomaalaisen työnteosta säädetään ulkomaalaislain (301/2004) 5 luvussa. Työnteko on mahdollista työntekijän oleskeluluvalla sekä tarkemmin säännellyissä tilanteissa muulla oleskeluluvalla joko rajoittamattomasti taikka rajoitetusti tai lyhytaikaisesti ilman oleskelulupaa joko viisumilla taikka viisumivapaasti.

Päätöksenteko työntekijän oleskelulupamenettelyssä on kaksivaiheinen. Työ- ja elinkeinotoimisto harkitsee osapäätöksessään työvoiman saatavuusharkintaan ja toimeentuloon liittyvät edellytykset sekä työnantajalle, toimeksiantajalle ja työntekijälle säädettyjen edellytysten täytymisen, minkä jälkeen Maahanmuuttovirasto myöntää ensimmäisen oleskeluluvan ja kihlakunnan poliisilaitos

jatkoluvan, jollei luvan myöntämiseen ole yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen liittyviä esteitä taikka kyseessä ole maahantuloa koskevien säännösten kiertäminen.

Ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä ilman työntekijän oleskelulupaa ulkomaalaislaissa erikseen säädetyissä tapauksissa joko rajoittamattomasti oleskeluluvalla (79 §), rajoitetusti oleskeluluvalla (80 §) taikka ilman oleskelulupaa joko viisumilla tai ilman viisumia, jos henkilö tulee maasta, jonka kansalaisilta ei edellytetä viisumia (81 §). Esimerkiksi kun ulkomaalainen on saanut Suomessa pysyvän oleskeluluvan tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EY-oleskeluluvan, hän voi tehdä ansiotyötä rajoittamattomasti. Myönnettäessä tavallinen oleskelulupa työnteon perusteella lupaviranomaisina toimivat Maahanmuuttovirasto ja paikallispoliisi, kun taas työ- ja elinkeinotoimistolla ei ole tässä menettelyssä toimivaltaa.

Työnantajan velvollisuuksista säädetään ulkomaalaislain 73 §:ssä. Työnantajan on pykälän 1 momentin mukaan liitettävä työntekijän oleskelulupahakemukseen: 1) työsuojelulain (55/2001) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu selvitys työnteon keskeisistä ehdoista, 2) vakuutus siitä, että ehdot ovat voimassa olevien säännösten ja asianomaisen työehtosopimuksen mukaiset tai, jos työehtosopimusta ei ole sovellettava, että ne vastaavat työmarkkinoilla vastaavissa tehtävissä toimiin työntekijöihin noudatettavaa käytäntöä sekä 3) työ- ja elinkeinotoimiston vaatiessa selvitys siitä, että työnantaja on huolehtinut ja vastaisuudessa kykenee huolehtimaan velvoitteistaan työnantajana. Pykälän 2 momentin mukaan työnantajan on varmistauduttava siitä, että palvelukseen tulevalle ja palveluksessa olevalla ulkomaalaisella on vaadittava työntekijän oleskelulupa tai että hän ei tarvitse oleskelulupaa. Lisäksi pykälän 3 momentin perusteella, kun kyse ei ole työntekijän oleskeluluvasta työnantajan, joka ottaa palvelukseensa muun kuin unionin kansalaisen, tähän rinnastettavan tai tämän perheenjäsenen taikka pysyvällä oleskeluluvalla oleskelevan ulkomaalaisen, tulee viivytyksettä toimittaa työ- ja elinkeinotoimistolle 1 momentissa mainittu selvitys sekä ilmoittaa työpai-

kan luottamusmiehelle, luottamusvaltuutetulle ja työsuojeluvaltuutetulle ulkomaalaisen nimi sekä sovellettava työehtosopimus.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupa. Säännökset elinkeinonharjoittajan oleskeluluvasta ovat ulkomaalaislain 5 luvussa. Elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntäminen perustuu ulkomaalaislain 72 §:n 3 momentin mukaisesti harkintaan, jossa tulee varmistaa, että elinkeinotoiminnalla on kannattavan toiminnan edellytykset. Saman pykälän 4 momentin mukaan harkittaessa työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskeluluvan myöntämistä on varmistuttava, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu ansiotyöllä elinkeinotoiminnalla tai muulla tavalla. Elinkeinonharjoittajan oleskelulupa on rakenteeltaan työntekijän oleskelulupaa vastaava.

Euroopan unionin kansalaisen työntekeä ja elinkeinon harjoittaminen. Euroopan unionin kansalaisen maahantulosta ja oleskelusta säädetään ulkomaalaislain 10 luvussa. Jos unionin kansalainen tai hänen perheenjäsenensä täyttää 10 luvussa säädetyt vapaan liikkuvuuden edellytykset, hänellä on Suomessa rajoittamaton oikeus tehdä ansiotyötä ilman työntekijän oleskelulupaa ja harjoittaa elinkeinoa ilman elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa. Unionin kansalaiseen rinnastetaan ulkomaalaislaissa Islannin, Norjan, Liechtensteinin ja Sveitsin kansalaiset. Pohjoismaiden kansalaisten liikkumisesta ja oleskelusta on ulkomaalaislaissa lisäksi omia erityissäännöksiä.

Ulkomaalaisrekisteri. Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta ulkomaalaisrekisteriin sekä siihen talletettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997). Ulkomaalaisrekisteri on automaattisen tietojenkäsittelyn avulla pidettävä henkilörekisteri, jota pidetään ja käytetään muun muassa ulkomaalaisten maahantuloa, maassa oleskelua ja työntekeä koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten (2 §).

Ulkomaalaisrekisteriä pitävät ja käyttävät Maahanmuuttovirasto, ulkoasiainministeriö, poliisi, Rajavartiolaitos, tullilaitos, työvoima- ja elinkeinokeskukset, työvoima- ja elinkeinotoimistot, vankeinhoitoviranomainen ja

vähemmistövaltuutettu (3 §). Näillä laissa määritellyillä rekisterinpitäjillä on oikeus käyttää rekisteriin talletettuja tietoja laissa yksilöityjä kyseisen viranomaisen tehtäviin kuuluvia ulkomaalaisalhallinnon asioita hoitaessaan.

Ulkomaalaisrekisteriin talletetaan siltä osin kuin se on tarpeen tiedot hakemuksesta, asian käsittelystä, ratkaisusta ja perusteista sekä tiedot työnantajasta ja työsuhteen ehdoista. Ulkomaalaisrekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja laissa säädettyille viranomaisille siinä määrin kuin se vastaanottavan viranomaisen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on tarpeen.

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 7 §:ssä säädetään rekisteriin tallettavista tiedoista. Pykälän 2 momentin mukaan rekisteriin saa siltä osin kuin on tarpeen tallettaa tiedot työnantajista ja työnteosta sekä ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitetut työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot. Lain 8 §:ssä säädetään rekisterinpitäjälle oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämättömiä tietoja. Pykälän 1 momentin 9 kohdassa säädetään oikeudesta saada veroviranomaiselta verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten selvittämiseksi sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi. Säännökseen on 1 päivänä kesäkuuta 2007 voimaan tulleella lailla (618/2007) lisätty kohta verotustietojen saamisesta oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi. Pykälässä ei ole säännöstä, joka erityisesti antaisi mahdollisuuden saada veroviranomaiselta tietoja työnantajista, jotka työllistävät ulkomaalaisia työntekijöitä.

Valvonta. Kolmansista maista tulevien ulkomaalaisten työnteon valvontaa voidaan käsitellä useasta eri näkökulmasta. Ensinnäkin perinteistä ulkomaalaisvalvontaa on oleskelulupajärjestelmällä säännellä ja valvoa ulkomaalaisen maahantuloa, maassa oleskelua ja työmarkkinoille pääsyä. Toiseksi työsuojelun näkökulmasta valvotaan palkka- ja muita työehtoja sekä työnteon olosuhteita. Tässä

työmarkkinavalvonnassa käytetään hyväksi ulkomaalaisrekisterissä olevia tietoja. Kolmanneksi harmaan talouden torjumiseksi julkisen vallan toimesta tapahtuva valvonta on osittain oma kokonaisuutensa.

Maahanmuuttovirasto myöntää ensimmäisen oleskeluluvan työnteon perusteella. Oleskelulupa voi olla joko työntekijän oleskelulupa, jolloin noudatetaan erityistä kaksivaiheista lupamenettelyä, tai muu oleskelulupa, jolloin menettely on työntekijän oleskelulupamenettelyä yksinkertaisempi. Maahanmuuttovirasto käsittelee asiaa yksittäisen ulkomaalaisen näkökulmasta ja valvoo ulkomaalaista työntekijää. Maahanmuuttovirasto ei huolehdi työnantajan velvoitteiden valvonnasta, josta vastaa työntekijän oleskelulupaa myönnettäessä ennakkollisesti työ- ja elinkeinotoimisto tai luvan myöntämisen jälkeen työsuojeluviranomaisena työsuojelupiiri. Oleskeluluvan yleisenä edellytyksenä on, että ulkomaalainen tulee toimeen ansiotyöstä saamallaan tuloilla eikä hän joudu turvautumaan yhteiskunnan tukeen. Kun kyse on tavallisesta oleskeluluvasta, Maahanmuuttoviraston tehtävänä on ennen oleskeluluvan myöntämistä selvittää, tuleeko hakijan toimeentulo turvatuksi ansiotyöllä tai muulla tavalla. Paikallispoliisi toimii jatkolupia myöntävänä viranomaisena samassa roolissa kuin Maahanmuuttovirasto ensimmäisen oleskeluluvan osalta.

Toimeentulon selvittämiseksi voidaan asiansaisa (myös Suomessa asuvaa tai Suomeen muuttavaa perheenjäsentä ja muuta yhteiseen talouteen kuuluvaa henkilöä, sikäli kuin hänen on ilmoitettu huolehtivan hakijan toimeentulosta) pyytää toimittamaan asiakirjaselvitystä, kuten työnantajan todistukset työsuhteesta ja palkasta, verotustodistukset verotetusta tulosta ja omaisuudesta tai selvitykset maksetuista toimeentulotuista ja mahdollisista muista sosiaaliturvaetuksista. Harkittaessa elatuskykyä voidaan pyytää myös selvitystä aikaisemmalle perheelle suoritettavista elatusmaksuista ja niistä suorittumisesta. Yksittäistapauksessa voidaan pyytää tarpeelliseksi katsottuja lisäselvityksiä myös suoraan muilta tahoilta, kuten viranomaisilta, työnantajilta tai kirjanpitäjiltä, siinä määrin kuin ulkomaalaisrekisterilaki ja

muu lainsäädäntö sen mahdollistaa. Käytännössä Maahanmuuttovirastosta on otettu yhteyttä verotoimistoon, jos on ollut yksittäistapauksessa tarvetta tarkistaa hakijan esittämiä selvityksiä tai saada lisää tietoja.

Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävänä on huolehtia työvoiman saatavuusharkinnasta ja valvoa työnantajan toimintaa. Työ- ja elinkeinotoimisto tekee työntekijän oleskelulupahakemukseen osaratkaisun, jossa se muun muassa selvittää, että työnantaja täyttää säännösten mukaiset velvollisuutensa palkatessaan ulkomaalaisen työntekijän. Tämä pitää sisällään varmistaa, että työnteon keskeiset ehdot ovat voimassa olevien säännösten mukaiset ja että työnantaja on huolehtinut ja vastaisuudessa kykenee huolehtimaan velvoitteistaan työnantajana.

Tavallisten oleskelulupien ollessa kyseessä työnantajan tulee ulkomaalaislain 73 §:n 3 momentin mukaan viivytyksettä toimittaa työ- ja elinkeinotoimistolle selvitys työnteon keskeisistä ehdoista. Työ- ja elinkeinotoimisto kirjaa ilmoituksen rekisteriin, mutta se ei esimerkiksi tarkista millään lailla ilmoituksen todenperäisyyttä. Jos työ- ja elinkeinotoimisto muussa toiminnassaan havaitsee työnantajan laiminlyöneen ilmoitusvelvollisuutensa, se voi ilmoittaa asiasta Maahanmuuttovirastolle tai työsuojelupiirille taikka poliisille.

Työsuojeluviranomaisen tehtäväksi on ulkomaalaislain 86 §:ssä säädetty sen valvonta, että työnantaja noudattaa ulkomaalaislain säännöksiä pitäessään ulkomaalaisia töissä. Työsuojeluviranomainen vastaa minimityöehtojen jälkivalvonnasta ja työehtoihin liittyvästä neuvonnasta. Valvonta tapahtuu tekemällä tarkastuksia työpaikoilla tai pyytämällä työnantajalta kirjallisia selvityksiä. Omaaloitteinen viranomaisvalvonta perustuu profilointiin ja riskianalyysiin, jossa käytetään jossain määrin ulkomaalaisrekisterin tietoja. Muuta valvontaa suoritetaan eri tahoilta tulleiden yhteydenottojen perusteella. Suomessa on kahdeksan työsuojelupiiriä, joissa kaikissa ei ole erityistä ulkomaalaisiin liittyvän valvonnan asiantuntemusta. Ennakollinen työehtovalvonta tai työnantajan edellytysten selvittäminen eivät kuitenkaan kuulu työsuojeluviranomaisen toimivaltuuksiin. Työsuojeluviranomaiselle ei ole säädet-

ty nimenomaista toimivaltaa valvoa ulkomaalaislain 73 §:n 3 momentin mukaista työnantajan ilmoitusvelvollisuutta. Toisaalta koska ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönnistä voidaan tuomita sakko ulkomaalaisrikkomuksena, työsuojeluviranomaisen on ilmoitettava havaitsemastaan rikkomuksesta poliisille.

Seuraamukset ulkomaalaislaissa. Ulkomaalaislain 12 luvussa säädetään ulkomaalaisen työntekoon liittyvien työntekijän tai työnantajan velvollisuuksien laiminlyöntien seuraamuksista. Ulkomaalaislain 185 §:n perusteella ulkomaalaisrikkomuksesta voidaan tuomita sakkoon ulkomaalainen, joka oikeudetta tekee ansiotyötä tai harjoittaa elinkeinoä. Lain 186 §:ssä säädetään työnantajan ulkomaalaisrikkomuksesta. Työnantaja tai tämän edustaja, joka 1) tahallaan tai huolimattomuudesta pitää palveluksessaan ulkomaalaisen, jolla ei ole oikeutta ansiotyön tekemiseen, 2) tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta antaa viranomaiselle virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja ulkomaalaisen työnteon ehdoista taikka työtehtävistä ja niiden asettamista vaatimuksista, taikka 3) tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö 73 §:n 3 momentissa säädetyn velvollisuuden, on tuomittava työnantajan ulkomaalaisrikkomuksesta sakkoon, jollei teosta muualla laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta. Lain 187 §:ssä säädetään työntekijän oleskeluluvan myöntämisestä pidättäytymisestä. Pykälän mukaan työ- ja elinkeinotoimisto voi tehdä päätöksen, että pidättäydytään työntekijän oleskelulupien myöntämisestä sellaisen työnantajan tai toimeksiantajan palvelukseen, joka itse tai edustajansa välityksellä on antanut viranomaiselle 186 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja virheellisiä tai harhaanjohtavia tietoja. Luvattoman ulkomaisen työvoiman käytöstä säädetään rikoslain 47 luvun 6 a §:ssä.

Verohallinnon oikeus saada käyttöönsä ulkomaalaisrekisterin tietoja

Verohallinnon tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset ovat pääosin laissa verotusmenettelystä (1558/1995). Lain 3 luku koskee sivullisen tiedonantovelvollisuutta.

Viranomaisen yleisestä tietojenantovelvollisuudesta säädetään verotusmenettelylain 18 §:ssä. Lainkohdassa on lueteltu eräiden viranomaisten rekisterit ja sellaiset näiden rekisterien tiedot, jotka näiden viranomaisten on annettava Verohallinnolle. Kysymyksessä ovat säännönmukaiset tietojen luovutukset joiden nojalla Verohallinto saa tietoja muun muassa kyselyjärjestelmien välityksellä sekä erilaisin poiminnoin.

Viranomaisen erityisestä tietojenantovelvollisuudesta säädetään verotusmenettelylain 20 §:ssä. Lainkohdan mukaan valtion ja kunnan viranomaisen sekä muun julkisyhteisön on Verohallituksen tai veroviraston pyynnöstä annettava tai esitettävä tarkastettaviksi sellaiset tiedot, jotka saattavat olla tarpeen verotusta tai muutoksenhakua varten ja jotka selviävät viranomaisen tai muun julkisyhteisön hallussa olevista asiakirjoista tai muutoin ovat tämän tiedossa, jos tiedot eivät koske sellaista asiaa, josta lain mukaan ei saa todistaa. Verotukseen vaikuttavia taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta. Lainkohta täydentää säännönmukaista tietojen luovutusta.

Verotusmenettelylain 21 §:ssä on säännelty vertailutietotarkastuksesta, jonka mukaan verotarkastus voidaan toimittaa yksinomaan siinä tarkoituksessa, että kerätään tietoja, joita voidaan käyttää muun verovelvollisen verotuksessa.

Verotusmenettelylain 22 §:ssä säädetään luovutettavien tietojen yksilöinnistä ja oikeudesta saada tiedot salassapitosäännösten ja muiden tietojen saantia koskevien rajoitusten estämättä sekä oikeudesta saada tiedot sähköisen tiedonsiirtomenetelmän välityksellä.

Tällä hetkellä Verohallinto pyytää tietoja ulkomaalaisrekisteristä verotusmenettelylain 20 §:n nojalla. Lainkohdan soveltaminen edellyttää yksilöidyn pyynnön tekemistä ulkomaalaisviranomaisille eikä se mahdollista esimerkiksi kyselyjärjestelmäyhteyden avaimista ulkomaalaisrekisteriin.

Ulkomaalaisrekisterin tietoja tarvitaan sekä verotuksen valmistelussa että verovalvonnassa.

Verotuksen valmistelussa ulkomaalaisrekisterin tietoja tarvitaan muun muassa selvi-

tettäessä ulkomaalaisen Suomessa oloaikaa ja toimeentuloa.

Verovalvonta kattaa ne toimenpiteet, joilla alkuperäis- tai muun aineiston avulla varmistetaan veronmaksun perusteena olevien veronmaksaja-asiakkaiden antamien tai muualta saatujen tietojen sekä niiden perusteella suoritettavien Verohallinnon toimien oikeellisuus ja riittävyys.

Verovalvonta sisältää perusvalvonnan ja erityisvalvonnan. Perusvalvonta muodostaa verovalvonnan ytimen. Perusvalvonta nojaa asiakkaan antamien, sivulliselta saatujen ja Verohallinnon toimin kerättyjen tietojen hyväksikäyttöön. Yhdistelemällä ja vertaamalla näitä tietoja verotusprosessin kaikissa vaiheissa seurataan veronmaksaja-asiakkaan rekisteröintiasemaa sekä ilmoitus- ja maksukäyttäytymistä. Havaitun virheen laadusta riippuen asiakasta joko ohjataan tai häneen kohdistetaan valvontatoimia.

Erityisvalvonta täydentää perusvalvontaa sisältäen verotarkastuksia, erikoisperintää ja puhevallan käyttämistä rikosasioissa. Erityisvalvonnan keinoja käytetään verotusprosessin kaikissa vaiheissa pääasiassa valikoituihin asiakkaisiin. Asiakasta ohjataan myös erityisvalvonnan yhteydessä.

Perusvalvonnassa ulkomaalaisrekisterin tietoja ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajasta ja työsuhteesta sekä elinkeinotoiminnasta tarvitaan verovelvolliselta ja muulta ilmoittamisvelvolliselta (muun muassa työnantaja) saatujen tietojen tarkistamisessa.

Erityisvalvonnassa ulkomaalaisrekisterin tietoja käytetään lähinnä verotarkastuksessa. Tietotarpeet ovat kahdenlaisia. Yhtäältä tietoja tarvitaan verotarkastusten kohdevalintaa varten. Kun tavoitteena on ulkomaisen työvoiman valvonta, pyritään tarkastuskohteiksi löytämään yrityksiä, jotka käyttävät ulkomaista työvoimaa. Toisaalta tiedontarve saattaa tulla tarkastuksen aikana, kun tarkastuskohteessa ilmenee tarvetta tarkistaa ulkomaisten työntekijöiden tietoja ja tarvetta selvittää, mitä ulkomaalaisrekisteriin on kirjattu työsuhteen ehdoista.

Ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 10 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta

rekisteristä. Pykälässä ei ole säännöksiä tietojen luovuttamisesta veroviranomaisille.

2.2 Nykytilan arviointi

Yleistä

Talousrikostorjuntaohjelman tavoitteena on kehittää viranomaisten yhteistyötä ja poistaa tiedonvaihdon esteitä. Ohjelman toteuttamisella on tarkoitus heikentää talousrikollisuuden ja harmaan talouden toimintaedellytyksiä. Tässä esityksessä keskeistä on nimenomaan ulkomaalaisia työntekijöitä palkkaavien työnantajien valvonta, joka kaipaa voimassa olevan lainsäädännön ja viranomaisten välisen yhteistyön tasolla kehittämistä.

Ulkomaalaisten työnteon hallinnointi ja valvonta oleskelulupajärjestelmässä

Ulkomaalaisten työntekoa koskevan nykyjärjestelmän yleisiä kehityspiirteitä. Työntekijän oleskeluluvasta on muodostunut eräänlainen viimesijainen lupa ulkomaalaisten työntekoa koskevassa lupajärjestelmässä, vaikka se on ulkomaalaislaissa tarkoitettu pääasialliseksi työntekoa varten myönnettäväksi oleskeluluvaksi. Aikaisemman ulkomaalaislain aikana valtaosa kolmansien maiden kansalaisista työskenteli Suomessa työ- ja oleskeluluvan nojalla. Syynä oli se, että keskeiset työvoiman lähtömaat (kuten Viro) ja keskeiset ammatit (kuten puutarhatalouden kausityöt) olivat työ- ja oleskelulupamenettelyn piirissä.

Nykyisin suurin osa kolmansien maiden kansalaisista työskentelee muun luvan kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla. Syynä on paitsi ulkomaalaislain kokonaisuudistus, myös EU:n laajeneminen. Lisäksi työvoiman maahanmuuton lisääntymisen voidaan arvioida aikaisempaa voimakkaammin kohdistuneen työntekijän oleskeluluvasta vapautetuille aloille (kuten erilaisiin osaaja- ja asiantuntijatehtäviin). Ennen nykyisen ulkomaalaislain voimaantuloa oleskelulupaan liittyvää työlupaa edellytettiin laajemmin kuin nykyisin käytössä olevaa työntekijän oleskelulupaa.

Työntekijän oleskelulupa. Työskenneltäessä työntekijän oleskeluluvan nojalla työ- ja elinkeinotoimisto harkitsee osaratkaisussaan työvoiman saatavuuden, työehtojen asianmukaisuuden, työnantajan kyvyn ja halun suoriutua työnantajavelvoitteistaan sekä työntekijän toimeentuloedellytyksen. Jatkolupaa harkitessaan työ- ja elinkeinotoimisto suorittaa saman harkinnan sillä erotuksella, että se ei selvitä työvoiman saatavuutta, jos haettava lupa koskee samaa ammattialaa kuin edellinen lupa. Muilta osin harkinta on sisällöltään sama kuin ensimmäisessäkin luvassa. Jos työnantaja ei täytä velvoitteitaan, oleskelulupaa ei myönnetä. Ongelmaksi työntekijän oleskelulupamenettelyssä on koettu se, että Verohallinnolta ei ole mahdollista saada tietoja työnantajasta, joka on työllistänyt tai on aikeissa työllistää ulkomaalaisen.

Tavallinen oleskelulupa työntekoa varten. Voimassaolevan ulkomaalaislain mukaan työehtoihin ja työnantajan edellytyksiin kohdistuva harkinta sisältyy vain työntekijän oleskelulupaan, jossa työ- ja elinkeinotoimisto antaa osaratkaisun työntekijän oleskeluluvan myöntämistä harkittaessa. Työskenneltäessä muun kuin työntekijän oleskeluluvan nojalla työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistu hakemuksen käsittelyyn. Lupaviranomaisena on Maahanmuuttovirasto tai jatkoluvan kyseessä ollessa paikallispoliisi. Haettaessa työntekoa varten tavallista oleskelulupaa viranomaisharkinta kohdistuu lähinnä toimeentuloedellytyksiin Suomessa sekä sen arviointiin, muodostaako ulkomaalainen uhkan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle vai ei. Lupaviranomaisella on oikeus saada veroviranomaiselta verotustietoja verovelvollisesta, mutta mahdollisuutta saada tietoja työnantajasta ei ole. Toimeentuloedellytystä arvioitaessa lupaviranomainen tarvitsee tietoja myös ulkomaalaiselle maksettavan palkan määrästä, mutta arviota palkkaehtojen lainmukaisuudesta se ei tällöin suorita. Myöskään työnantajan edellytykset selviytyä työnantajavelvoitteistaan eivät ole harkinnan kohteena. Maahanmuuttovirastolle ja poliisille ei myöskään kuulu palkka- tai muihin työehtoihin liittyvä neuvonta. Viimeksi mainittuihin seikkoihin kohdistuva valvonta on näin ollen jälkikäteistä.

Tavallisten työnteon perusteella myönnettävien oleskelulupien osalta työnantajaan ja työehtoihin kohdistuvaa etukäteisvalvontaa ei ole, koska se ei lain mukaan kuulu lupamennettelyyn. Koska tavallisia oleskelulupia työntekoa varten on myönnetty enenevässä määrin, valvonnan keinojen puute on muodostunut ongelmaksi. Etukäteisvalvonnan keinojen kehittämistä edellyttää myös se, että ulkomaalaiset työntekijät muodostavat keskimääräistä haavoittuvamman ryhmän työmarkkinoilla. Suuri osa ulkomaalaisia työllistävistä työnantajista on järjestäytymättömiä.

Ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen yhteydessä uusien työntekijäryhmien oikeuttamista työhön tavallisen oleskeluluvan nojalla ilman työehtojen etukäteistarkistusta pyrittiin tasapainottamaan työn- ja toimeksiantajan velvollisuudella toimittaa työntekoa koskevat keskeiset tiedot työ- ja elinkeinotoimistoon.

Ulkomaalaislain 73 §:n 3 momentin perusteella kaikkien kolmansista maista tulevien työntekijöiden keskeiset työehdot on ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistoon tallennettavaksi ulkomaalaisrekisteriin, josta ne ovat muun muassa työnantajien jälkivalvontaa suorittavien työsuojeluviranomaisten luettavissa. Tietojen toimittamis- ja ilmoittamisvelvollisuus koskee työnantajaa aina, kun hän ottaa palvelukseensa muun kuin unionin kansalaisen tai tähän rinnastettavan tai tämän perheenjäsenen. Tietojen toimittamis- ja ilmoittamisvelvollisuus koskee siis myös niitä tilanteita, jolloin palvelukseen otettavalla ulkomaalaisella on oikeus työskennellä ilman työntekijän oleskelulupaa tai kokonaan ilman oleskelulupaa viisumin tai viisumivapauden perusteella.

Tietojen saantia koskevan sääntelyn puutteet. Harkittaessa oleskelulupaa työnteon perusteella lupaviranomaisen on olennaista saada veroviranomaiselta verotustietoa, jonka perusteella voidaan arvioida työnantajan kykyä selvittää työnantajan laissa säädetyistä velvoitteista. Voimassa olevien säännösten perusteella veroviranomaiselta voi saada ainoastaan verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja ja muita verotustietoja oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi. Tietoja työnantajista ei ole mahdollista saada. Jos ennakkoon kävisi sel-

ville, että työnantaja ei ole hoitanut velvoitteitaan, oleskelulupa jäisi myöntämättä. Jälkikäteen suoritettava valvonta aiheuttaa huomattavasti enemmän kustannuksia etukäteisvalvontaan verrattuna.

Verohallinnon näkökulmasta ongelmaksi on koettu se, että ulkomaalaislaissa tai ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa ei ole säännöstä oikeudesta saada tietoja oikeushenkilöistä.

Verohallinnon oikeus ja tarve saada käytönsä ulkomaalaisrekisterin tietoja

Ulkomaalaisen työvoiman valvontaympäristössä on viime vuosina tapahtunut muutoksia ja ulkomaisen työvoiman määrä on erisyistä kasvanut. Myös Euroopan unionin kansalaisten vapaa liikkuminen on lisääntynyt. Ulkomaalaisia työntekijöitä tulee valtiosta, joista heitä ennen ei ole tullut. Tämä on luonut uusia haasteita valvontaan. Uusi toimintaympäristö merkitsee sitä, että viranomaisten välisen yhteistyön tulee olla kunnossa. Kyse on valvontajärjestelmän uskottavuudesta ja siitä, että viranomaisilla on kyky saada tietoa reaali maailmasta.

Ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa ei ole säädetty tietojen luovuttamisesta veroviranomaisille. Veroviranomaisten tietojen saanti ulkomaalaisrekisteristä perustuu erotusmenettelylakiin. Verohallinnolta puuttuu suora pääsy työnantajan tietoihin, joita olisi ulkomaalaisrekisteristä saatavissa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on toteuttaa kaksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimintaohjelmassa yksilöityä toimenpidettä. Nämä liittyvät laajempaan kokonaisuuteen, jonka tavoitteena on lisätä viranomaisten välistä yhteistyötä ja tietojen vaihtoa. Maahanmuuttoviranomaisilla olisi mahdollisuus saada suoraan Verohallinnolta lupaharkinnassaan olennaisia ulkomaalaisen työntekoon tai elinkeinonharjoittamiseen liittyviä sekä työnantajaan koskevia verotustietoja. Verohallin-

nolla puolestaan olisi oikeus saada suoraan ulkomaalaisrekisteristä ulkomaalaisen työnantajan, palvelussuhdetta ja elinkeinotoimintaa koskevia tietoja.

Ehdotetun lainsäädännön myötä harmaan talouden ja talousrikollisuuden toimintaedellytykset kaventuisivat. Koska esitys koskee viranomaisten keskinäistä toimintaa, työnantajien ja ulkomaalaisten työntekijöiden asiointi viranomaisten kanssa ei hankaloituisi. Esityksellä myös parannettaisiin Suomessa toimivien yritysten tasavertaisen kilpailun mahdollisuuksia sekä edistettäisiin sekä Suomessa pysyvästi asuvien että Suomeen työhön tulevien ulkomaalaisten työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua työmarkkinoilla. Ehdotettu lainsäädäntö osaltaan myös lisäisi Suomen työmarkkinoiden vetovoimaisuutta.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Ulkomaalaisrekisterin yhtenä käyttötarkoituksena on työntekoa koskevien asioiden käsittely, päätöksenteko ja valvonta. Tämä antaisi mahdollisuuden rekisterin käyttötarkoitusta muutamatta käyttää sitä myös työnantajien valvontaan. Työsuhde, sen ehdot ja työnantajan velvollisuuksien noudattaminen ovat keskeisessä osassa työnteon valvonnassa.

Esityksen keskeinen ehdotus olisi säätää työntekoon tai elinkeinonharjoittamiseen liittyviä oleskelulupia myöntäville ja näihin perustuvaa oleskeluoikeutta sekä työntekoa ja elinkeinotoimintaa valvoville viranomaisille oikeus saada Verohallinnolta oleskeluluvan myöntämistä ja valvontaa varten tarvittavat tiedot. Tämä sisältäisi myös oikeuden saada tietoa työnantajasta, jonka palvelukseen ulkomaalainen hakee oleskelulupaa. Tällaisia tietoja olisivat muun muassa tiedot siitä, onko työnantaja hoitanut veroihin ja maksuihin liittyvät velvoitteensa. Viranomaisia, jotka tietoja voisivat saada, ovat Maahanmuuttovirasto, oleskelulupia myöntävä poliisi ja Rajavartiolaitos.

Esityksellä täsmennettäisiin säännöksiä Verohallinnon oikeudesta saada verotusta varten käyttöönsä ulkomaalaisrekisterissä olevien ulkomaalaisten oleskelua, työnantajan ja työsuhdetta koskevia tietoja.

4 Esityksen vaikutukset

Esityksellä toteutetaan kaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelmassa yksilöityä ja sisäasiainministeriölle vastuutettua toimenpidettä. Ohjelman 29-kohtainen luettelo sisältää lainsäädännöllisiä ja muita toimenpiteitä, joilla talousrikosten ja harmaan talouden yhteiskunnalle aiheuttamia suoranaisia tappioita ja muita haittavaikutuksia voidaan merkittävästi vähentää. Ohjelman avulla voidaan järkiperäistää yhteiskunnan voimavarojen käyttöä jatkamalla jo aikaisemmissa ohjelmissa käynnistettyä viranomaisyhteistyön kehittämistä. Ohjelma mahdollistaa myös talousrikosten ennalta estämiseen ja paljastamiseen tähtäävän viranomaisen yhteisen analyysitoiminnan kehittämisen.

Talousrikostorjuntaohjelman avulla vaikeutetaan rikoksentelemahdollisuuksia, lisätään rikoksiin syyllistyneiden kiinnijäämisriskiä sekä vähennetään rikosten aiheuttamia vahinkoja ja palautetaan takaisin rikoksen kautta saatua hyötyä. Lisäksi sen avulla lyhennetään talousrikosten kokonaistutkinta-aikoja ja siten edistetään asianosaisten oikeusturvaa. Ohjelman avulla systematisoidaan talousrikosten ja harmaan talouden torjuntaa kytkeväällä torjuntaa tehostavan lainsäädännön valmistelu ja torjuntaan osallistuvien viranomaisten toimien koordinointi aikaisempaa selkeämmin valtionhallinnon tulosehjäykseen.

Vero- ja maahanmuuttohallinnon entistä laajempi tietojenvaihto ei yksinään ratkaise ulkomaalaisia työllistävien ja hyväksikäyttävien harmaan talouden toimijoihin liittyviä ongelmia. Tietojenvaihdon laajentuminen ja tehostaminen kuitenkin heikentää näiden toimijoiden kilpailuetua suhteessa rehellisiin työnantajiin ja lisää viranomaisten mahdollisuuksia estää vilpittömin aikein maahan pyrkivien työntekijöiden päätymistä tällaisten työnantajien palvelukseen. Usein kielitaidottomina ja maamme olosuhteita ja lainsäädäntöä tuntemattomina tällaiset työntekijät ovat erityisen alttiita väärinkäytöksille.

Ulkomaalaisviranomaisten suora tiedonsaantioikeus verottajalta tehostaisi valvontaa, mutta se myös nopeuttaisi ja yksinkertaistaisi asian käsittelyä, säästäisi asiakkaan verojää-

miä koskevan todistuksen hankkimiselta ja sulkisi yhden mahdollisuuden esittää väärennetty asiakirja hakemuksensa tueksi.

Esityksellä ei ole suoranaisia kustannusvaikutuksia. Tietoja voidaan osana normaalia hakemuskäsittelyä pyytää ja antaa puhelimitse sekä tallentaa ulkomaalaisrekisteriin ilman tietojärjestelmämuutoksia. Esitykset antavat mahdollisuuden toteuttaa tietojenvaihto myös teknisen käyttöyhteyden välityksellä. Tähän siirtyminen edellyttäisi tietojärjestelmämuutoksia. Päätöstä tai suunnitelmia teknisen käyttöyhteyden rakentamisesta ehdotettujen muutosten voimaantulon yhteydessä ei ole tehty.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriön maahanmuutto-osastolla. Valmisteluun on osallistunut asiantuntijoita muun muassa Verohallinnosta ja Maahanmuuttovirastosta. Työssä on pyritty ottamaan huomioon näkemykset, joita esitettiin työmarkkina- ja kansalaisjärjestöille ja useille viranomaistahoille järjestetyssä kuulemistilaisuudessa.

Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunnot valtiovarainministeriöltä, oikeusministeriöltä, tietosuojavaltuutetun toimistolta, maahanmuuttovirastolta sekä sisäasiainministeriön raja- ja poliisiosastoilta. Lausunnoissa ehdotusta ja sen tavoitteita on pidetty kannatettavina.

Valtiovarainministeriö on edellyttänyt, että tietojen keräämistä ja tallentamista koskevien säännösten asianmukaisuus varmistetaan tietosuojasta vastaavilta viranomaisilta. Tietosuojavaltuutetun toimisto on lausuntoa antamatta ilmoittanut, ettei sillä ole esitystä koskevia huomautuksia.

Oikeusministeriö on todennut, että esitetyt muutokset merkitsevät ulkomaalaisen työnantajan valvontaan kohdistuvia toimenpiteitä ja muuttavat siksi ulkomaalaisrekisterin käyttötarkoitusta. Tätä koskeva muutos olisi asianmukaista tehdä ulkomaalaisrekisterilain toiseen pykälään. Muutos olisi tarpeen myös siksi, että työnantajana voi toimia luonnollinen henkilö, jonka tietojen suojaamisessa on otettava huomioon niitä koskevat säännökset.

Ehdotuksen perusteluja on käyttötarkoituksen osalta tarkennettu tuomalla selkeämmin esiin, että ehdotus ei merkitse ulkomaalaisrekisterin käyttötarkoituksen muutosta. Ulkomaalaisrekisterilain voimassaolevan toisen pykälän mukaan ulkomaalaisrekisteriä pidetään ja käytetään ulkomaalaisten maahantuloa ja maastalähtöä sekä oleskelua ja työnteoa koskevien asioiden käsittelyä, päätöksentekoa ja valvontaa varten.

Maahanmuuttovirasto on pitänyt tarpeellisenä huomioida esityksessä myös EU-kansalaisten oleskeluoikeus. EU-kansalaisten asema poikkeaa niin olennaisesti ehdotuksesta tarkoitetuista kolmannen maan kansalaisista, ettei esitettyä laajennusta ole pidetty mahdollisena.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki ulkomaalaisrekisteristä

7 §. *Talletettavat tiedot.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi niin, että rekisteriin voitaisiin tallettaa myös työnantajaa koskevat verotustiedot, jotka saadaan Verohallinnolta 8 §:n 1 momentin 9 kohdan muutoksen perusteella.

8 §. *Ulkopuoliset tietolähteet.* Pykälän 1 momentin 9 kohdassa säädetään tietojen saamisesta veroviranomaiselta. Kohdan mu-

kaan veroviranomaiselta voi saada verovelvollisen tuloa ja varallisuutta koskevia ja muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi. Kohta ei oikeuta sellaiseen tietojen saamiseen työnantajasta, jota tarvittaisiin harkittaessa työnantajan kykyä selvittää työnantajavelvoitteistaan.

Tämän puutteen korjaamiseksi kohtaa ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin oikeus saada tietoja ulkomaalaisen ilmoittaman työnantajan veronmaksuvelvolli-

suuden täyttämistä ja verojen maksuun liittyvistä maksujärjestelyistä. Oikeus saada tietoja olisi kytketty lupa-asian valvontaan. Tämä koskisi sekä lupaharkinnan yhteydessä tapahtuvaa ennakkovalvontaa että mahdollista jälkivalvontaa. Maahanmuuttoviranomainen voisi käyttää verottajalta saatuja tietoja harkitessaan, voidaanko oleskelulupa myöntää hakemuksessa esitetyn työnantajan palveluksessa työskentelyyn. Verottajalta saatua tietoa voitaisiin käyttää myös harkittaessa, voidaanko luvan voimassaoloa jatkaa tai pitäisikö voimassa oleva lupa peruuttaa. Tietojen saantiin oikeutettuja viranomaisia olisivat lakisäästeisten toimivaltojen mukaisesti Maahanmuuttovirasto, poliisi ja Rajavartiolaitos.

Momentin 9 kohdan sanamuotoa ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että veroviranomainen korvataan käsitteellä Verohallinto.

1.2 Laki verotusmenettelystä

18 §. *Viranomaisen yleinen tiedonantovelvollisuus.* Pykälässä säädetään viranomaisen yleisestä velvollisuudesta antaa tietoja Verohallinnolle. Pykälässä on lueteltu eräiden vi-

ranomaisten rekisterit ja sellaiset näiden rekisterien tiedot, jotka näiden viranomaisten on annettava Verohallinnolle. Kysymyksessä ovat säännönmukaiset tietojen luovutukset joiden nojalla Verohallinto saa tietoja muun muassa kyselyjärjestelmien välityksellä sekä erilaisin poiminnoin. Pykälään ehdotetaan liisättäväksi uusi 7 momentti ulkomaalaisrekisterin rekisterinpitäjän velvollisuudesta toimittaa Verohallinnolle verotusta varten tarpeellisia tietoja. Pykälän nykyinen 7 momentti siirtyisi 8 momentiksi.

Luovutettavia tietoja olisivat tiedot ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajasta ja työsuhteesta sekä elinkeinotoiminnasta. Säännös antaisi Verohallinnolle mahdollisuuden saada tietoja sähköisen kyselyjärjestelmän avulla. Tämä tehostaisi verotuksen perus- ja erityisvalvontaa.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan ensi tilassa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1270/1997) 7 §:n 2 momentti ja 8 §:n 1 momentin 9 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 618/2007, seuraavasti:

7 §

Talletettavat tiedot

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ulkomaalaisrekisteriin saa, siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa:

1) 5 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka hakemuksen vuoksi tehdystä tiedustelusta tai kuulemisesta ilmenevät tiedot haetusta luvasta, asiasta ja hakemuksen perusteista, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä matkareitistä, maahantulon ja maastalähdön ajankohdasta ja paikasta sekä tiedot työnantajista ja työnteosta, työnantajan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä sekä ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitettua työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista, asian raukeamisesta sekä muutoksenhausta;

3) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten, samassa taloudessa asuvien

henkilöiden sekä vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

9) Verohallinnolta verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi sekä ulkomaalaisen oleskelulupaan liittyvää valvontaa varten tietoja ulkomaalaisen ilmoittaman työnantajan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1079/2005, uusi 7 momentti, jolloin nykyinen 7 momentti siirtyy 8 momentiksi, seuraavasti:

18 §

Viranomaisen yleinen tiedonantovelvollisuus

olevan ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajasta ja palvelussuhteesta sekä elinkeinotoiminnasta.

Ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) tarkoitetun rekisterinpitäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot ulkomaalaisrekisterissä

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2009

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Maahanmuutto- ja eurooppaministeri *Astrid Thors*

1.

Laki**ulkomaalaisrekisteristä annetun lain 7 ja 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaisrekisteristä 19 päivänä joulukuuta 1997 annetun lain (1270/1997) 7 §:n 2 momentti ja 8 §:n 1 momentin 9 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 618/2007, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

7 §

7 §

*Talletettavat tiedot**Talletettavat tiedot*

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ulkomaalaisrekisteriin, saa siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa

1) 5 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka hakemuksen vuoksi tehdystä tiedustelusta tai kuulemisesta ilmenevät tiedot haetusta luvasta, asiasta ja hakemuksen perusteista, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä matkareitistä, maahantulon ja maastalähdön ajankohdasta ja paikasta sekä tiedot työnantajista ja työnteosta sekä ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitettujen työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista, asian raukeamisesta sekä muutoksenhausta;

3) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten, samassa taloudessa asuvien henkilöiden sekä vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ulkomaalaisrekisteriin saa, siltä osin kuin on tarpeen, tallettaa:

1) 5 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua hakemuksesta tai ilmoituksesta taikka hakemuksen vuoksi tehdystä tiedustelusta tai kuulemisesta ilmenevät tiedot haetusta luvasta, asiasta ja hakemuksen perusteista, maassa oleskelun ja matkan tarkoituksesta ja kestosta sekä matkareitistä, maahantulon ja maastalähdön ajankohdasta ja paikasta sekä tiedot työnantajista ja työnteosta, *työnantajan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä* sekä ulkomaalaislain 73 §:n 1 momentissa tarkoitettujen työntekijän oleskelulupaan liitettävät tiedot;

2) tiedot 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen asioiden käsittelystä, niihin liittyvistä selvityksistä, lausunnoista, asian ratkaisusta ja päätöksen perusteista, asian raukeamisesta sekä muutoksenhausta;

3) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen perheenjäsenten, samassa taloudessa asuvien henkilöiden sekä vastaanottajien henkilö- ja yhteystiedot.

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

9) veroviranomaiselta verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi;

8 §

Ulkopuoliset tietolähteet

Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ulkomaalaisrekisteriä varten sille laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi välttämättömiä tietoja seuraavasti:

9) *Verohallinnolta* verovelvollisen tuloja ja varallisuutta koskevia tietoja sekä muita verotustietoja Suomen kansalaisuuden saamisen tai siitä vapautumisen edellytysten sekä oleskeluluvan toimeentuloedellytyksen selvittämiseksi *sekä ulkomaalaisen oleskelulupaan liittyvää valvontaa varten tietoja ulkomaalaisen ilmoittaman työnantajan veronmaksuvelvollisuuden täyttämisestä ja verojen maksuun liittyvästä maksujärjestelystä;*

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 .

2.

Laki**verotusmenettelystä annetun lain 18 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään verotusmenettelystä 18 päivänä joulukuuta 1995 annetun lain (1558/1995) 18 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1079/2005, uusi 7 momentti, jolloin nykyinen 7 momentti siirtyy 8 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

Viranomaisen yleinen tiedonantovelvollisuus

Ulkomaalaisrekisteristä annetussa laissa (1270/1997) tarkoitetun rekisterinpitäjän on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot ulkomaalaisrekisterissä olevan ulkomaalaisen Suomessa oleskelusta, työnantajasta ja palvelussuhteesta sekä elinkeinotoiminnasta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.
